

Tiers jasters

Passond quest atun in jester cun ina roscha nuorsas tralla **Partsu** ei, sco ins ei pli tard sefatgs en, vegniu vitier duas nuorsas jastras, ch'ei vegnidadas vendidas cullas autras egl jester. Il marcadont ha tarmess tier las nodas alla suprastonza da **Tujetsch** per intervegnir ils proprietaris e surdar il pagament. Mo las nodas ein tagliadas ora en pupi senza determinar ureglia dretga ni seniastra, davon ni davos, aschia ch'ins sa ord scadina far sequentas quater nodas

- 1) mugrin davos ora ella ureglia dretga, seniastra tagliau giudasum;
- 2) dretga mugrin davon en, senisatra giudasum;
- 3) dretga giudasum, seniastra mugrin davon en e
- 4) dretga giudasum e seniastra mugrin davos en.

L'otra noda sa esser:

- 1) dretga mugrin davon en, seniastra giudasum e mugrin davos en;
- 2) dretga mugrin davos en, seniastra giudasum e mugrin davon en,
- 3) dretga giudasum e mugrin davon en, seniastra mugrin davon en e
- 4) dretga giudasum e mugrin davos en, seniastra mugrin davon en.

Tgi che secrei d'esser proprietari da quellas nuorsas sa cun official certificat da sia noda s'adressar tier la suprastonza da **Tujetsch**.

Gasetta Romontscha nr. 1, 3 da schaner

1868**Disfortuna**

In pauper giuven da **Tujetsch**, Anselm Muggli (1827-1901), ei avon plirs onns emigraus ell'**America** per encurir sia fortuna. Suenter esser staus ditg e liung a **St. Paul** e fadiau giu ils daners pil viadi, eis el ius cun in auter camerat en **California**, e para leu duront entgins onns d'haver fatg bunas fatschentas. Siu camerat ei avon dus onns arrivaus ventireivlamein a casa; el che ha buca saviu vender sia possessiun suenter giavisch, ei perquei restaus anavos. Il settember vargau eis el s'embarcaus per vegnir a casa, ei aber sil viadi per mar ord **California** cumpatg fruntaus sin in bastiment da pirats e vegnius sblundergiaus totalmein; aschia ch'el ei ussa in pauper um, ed ha a **New York** stuiu serender el spital dils paupers. Tenor las smanatschas, las qualas tuts matros e passagiers dalla nav fagevan si per el, sco tons liuns e tighers, cun vuler mazzar, pender, fierer ell'aua el ect., eis ei aunc ina miracla, ch'el ei mo mitschus culla veta. – Quella sventira ei ton pli da deplorar, essend che duas soras dil sventirau *Onna Maria (1938-1920) ed Onna Maria Ursula Muggli (1841-1913)* – spitgavan el cun gronda legria, e tuts treis fargliuns fussen forsa per adina stai ord tuttas miserias. Aber il carstgaun propona e Dieu dispona.

Gasetta Romontscha nr. 3, 17 da schaner

1868

Las produziuns teatralas, da cant e musica

tenidas quest meins a **Laax, Glion, Ladir, Rabius, Mustér** e **Sedrun** ein sco ins auda ulti dapertut curdadas ora per cuntentientscha digl auditori. ...

Gasetta Romontscha nr. 9, 28 da fevrer

1868

Nus havein tscheidi fatg menziun d'in cert Anselm Mucli (1827-1901) da **Tujetsch**, ch'ei sin siu viadi marin da **California** a **New York** vegnius sblundergiaus e maltractaus. Havend el scret als ses, ch'ei seigi denter auter vegniu priu ad el in «wechsel» da 3200 frs. sin ina casa mercantila dalla **Svizra**, ei nossa regenza s'informada a **Basel** e **Genevra**, ed el davos liug ha ina casa rispundiu, ch'ella hagi da **S.Francisco** survegniu gl'avis, ch'ella duei sin in wechsel mess ora sin Anselm Mucli pagar al presentader da quel 3200 frs. La casa a **Genevra** ha aschia aunc a dretg temps saviu vegnir visada da buca pagar ora, entochen ch'ei arrivi buca in niev wechsel. Mucli survegn ses 3200 frs. anavos,

ed ins vesa ord quei exempel, ch'igl ei sin in liung viadi pli segir d'haver in wechsel che daners.
Gasetta Romontscha nr. 12, 19 da mars

1868

... ina femna a **Tujetsch** *Maria Cristina Sievi a Selva, naschida 25-03-1775* ed in um a **Tavau** ein vegni 94 onns. ...

Nova Gasetta Romontscha nr. 15, 10 d'avrel

1868

Bien e real vinars d'ansauna

circa 40 mesiras san ins retrer tier Lezi Antoni Balzart a **Cavorgia (Tujetsch)** per 4 frs. la mesira. Cumpraders, che vulan prender tut ni mo in ton ston far da saver enteifer 15 dis.

Gasetta Romontscha nr. 17, 10 d'avrel

1868

Dacuort duei cumparer ina descripziun dalla **Surselva** en ina dallas empremas gasettas illustradas germanas, concepida da signur professor Theobald, cun fotografias da **Glion, Trun, Mustér e Sedrun**, pridas si da signur pictur Darms. Per giavinar neutier pli bia viandonts ella **Surselva**, ch'ei per biars aunc ina terra incognita, manegian plirs, ch'ins fetschi bia memia pintga canera cun publicaziuns e reclamas, perquei tucca ei da midar proverbi e dir: „Gronda bahaultscha e bia en caultscha“.

Gasetta Romontscha nr. 18, 1. da matg

1868

L'alp da **Tschamut**

Pren si la stad biestga schetga ord vischnaunca (per munconza da tiers en vischnaunca) e zuar per in fetg raschuneivel prezi. Ins sa da quellas varts d'adressar tier il cautegia, gerau Sep Antoni Mucli a **Sedrun**.

Gasetta Romontscha nr. 18, 1. da matg/nr.19, 8 da matg

1868

Silla schitgira dil matg ha il zercladur schon purtau entgins buns e zun desiderai radis. Sch'il zercladur smarschenta la tastga giu dil dies als pasturs, sche pudess ei tenor in vegl proverbi aunc dar in bien onn per las cuntradas aultas. Sco remarcablada relatein nus ch'ins hagi il davos matg schon anflau farbuns madirs a **Medel** e ch'il medem di seigi en quest onn era passau gl'emprem carr sur l'**Oberalp**.

Gasetta Romontscha nr. 23, 5 da zercladur

1868

Silla fiera da **Tujetsch** dils **8 d.q.** era catschau pouca biestga armentiva; il pli encurriu eran stiarls e vadials, quels pagavan biebein. Era vaccas vessen ils Uranès tschercau, mo da vaglia eran paucas ed ils prezis tenu fetg ault. Ton mender steva ei cun las cauras, in temps avon pagavan quellas 24 – 30 frs. ina e silla fiera vegnevan las meglieras vendidas per 20 frs., las mendras da 15 frs. ensi; vanzau eis ei ina gronda quantiad. En tut eis ei vegniu vendiu pauc. Certs marcadonts sisum la **Surselva** vevan tras lur concorrenza catschau ensi ils prezis, principalmein dallas nuorsas, mo ils Uranès vevan buca tschaffen da magliar ora la buglia schi ensalada. Sch'ins cumpra rauba, sto ins era mirar ch'ei seigi pusseivel da puspei survegnir ton sco ins dat. Capito?!

Romontscha nr. 23, 5 da zercladur

1868

(Correspondenza dil **Badus**) Gliendisdis vargau han ils signurs professers e students dalla scola claustrala a **Mustér** sut favoreivla aura fatg ina idillica spassegiada atras la biala e pitoresca val da **Tujetsch**. A **Tschamut** ella nova ustria „Zur Rheinquelle“ ei vegniu surviu ad els per solver in bien caffè cun il renomau aromatic mèl tuatschin. A **Sedrun** el Hotel Cruna ha in gustus gentar cun in bien glas **Vulcliner** legrau ils cors giuvenils e dau faviala alla lieunga. Cuntinudamein ei il

beinpreparau gentar aunc vegnius cunzius emperneivlamein cun bialas melodias canzuns purtadas avon nunschenadamein e cun precisiun en tschun lungatgs. Honor als beinmeriteivels sgnurs professers, che sedattan tonta breigia da mischedar il dultsch cun il nizeivel e preparar a lur scolars schi bialas recreaziuns. Ei para senza dubi, che la scola claustrala hagi entras las novas forzas, acquistadas da monsignur avat igl atun vargau, fatg in ludeivel progress e mo da sesmarvegliar eis ei, ch'ils geniturs en nossas vischnauncas romontschas dalla **Cadi** tarmettan buca pli numerusamein lur fepls ella scola da **Mustér**, nua ch'els savessen cun pintgas annualas expensas duront dus tochen quater onns emprender particularmein il lungatg tudestg aschi bein sco en autras scolas ord nies cantun.

Gasetta Romontscha nr. 28, 10 da fenadur

1868

Barschament

La jamna vargada ei da mesanotg barschau giu en in mises da **Tujetsch** ina tegia e dus clavaus, ch'eran naturalmein buca segirai.

Gasetta Romontscha nr. 28, 10 da fenadur

1868

Mo plaun vus d'Engiadina

... Il Fegl d'**Engiadina** renfatscha milsanavon, che la **Surselva** seigi pli baul semussada inimitga dallas vias, la via dall'**Alpsu** hagi 1860 giu bia adversaris a **Mustér** e **Tujetsch**, ed era en **Lumnezia** hagi ei duvrau cumissaris per perschuer quella buna glieud d'acceptar ina via cantunala. Cheu encunter remarchein nus, ch'ei vessi dau a **Mustér** negina opposiziun 1860, sch'ei fuss settractau da baghegiar l'impurtonta via dil **Lucmagn** enstagl la via militar sur l'**Oberalp**.

Gasetta Romontscha nr. 36, 4 da settember

1868

La stupenta bialaura favorisescha la catscha sin camutschs, ed ins pudess aschia spitgar sin ina favoreivla raccolta dils numerus catschadurs, ton pli che quella selvaschina ei semultiplicada ualti bein ils davos onns. Il pigrer da **Nalps** ella **Val Tujetsch** ha viu gl'uost pliras ga ina roscha da varga 70 camutschs che vegnevan en siu stavel e litgavan las plattas, nua ch'el deva sal a sias nuorsas. Els eran leu aschi endisai, ch'els fagevan pauc stem dils pasturs, cura che quels vegnevan d'entuorn, sertergevan ei empau, mo turnavan lura puspei anavos. ...

Gasetta Romontscha nr. 37,11 da settember

1868

En **Tujetsch** ei rut ora la virola entras in mattatsch turnaus tscheidi da **Regensburg**. El ei mitschhaus, mo ha infectau ina femna da 50 onns *Maria Barbara Rothmund*, ch'ei morta. Entginas casas che han giu communicaziun cun quellas duas personas, ein ufficialmein serradas giu per far curontina.

Gasetta Romontscha nr. 38, 18 da settember

1868

Nunditgond la repetida e fundada lamentaschun, ch'ins duessi buc ir aschi baul alla fiera da **Ligiaun**, ein ils marcadonts da **Tujetsch** e **Medel** schon semess ils 20 da settember sin viadi. Tut che vul esser ordavon per saver vender meglier, buc aber per survegnir ils 200 frs. premi ch'il magistrat fa **Ligiaun** ha destinau per l'emprema roscha da 100 tgaus che arrivi a **Ligiaun** e cumpari schon ils 30 da settember sin piazza fiera. Igl ei quei ina speculaziun dils Luganès da giavinar pli baul la biestga naven da **Sebiastg**, nua ch'ils marcadonts fan per ordinari las meglieras fatschentas e seterglinan leu perquei bien e ditg. La catscha da biestga per quella fiera para da buca esser gronda, cunzun da vart glarunèsa; sch'ei fa uss aunc bialaura, sche pon ils marcadonts selegrar, schegie ch'els han stuiu pagar bials prezis per lur tiers.

Gasetta Romontscha nr. 39, 25 da settember

1868

Correspondenza dil **Badus**. Per far da saver che la Societad da Pius ella **Cadi** mieri tuttavia buca dalla pleronza, notifichein nus, ch'ei seigi ella ludeivla vischnaunca da **Tujetsch** seconstituui ina secziun locala, la quala ha il 27 da settember teniu sia emprema radunonza a **Sedrun**. Presents ein stai 22 commembers, ils quals ein cun entusiassem sedeclarai pella fundaziun dad ina secziun locala. Auters ein stai impedi da cumparar, ein aber medemamein entrai ella secziun, aschia che quella dumbra schon ussa varga 30 commembers. En ina viva e caulda allocuziun ha il president, signur caplon Casanova, declarau ils statuts generals e particulars dall'Uniun da Pius e fatg attents ton sillas interpresas generalas da quella societad svizra, sco era sin ils quater roms dad operaziun en special, proponi e dilucidai ella radunonza districtuala a **Sumvitg**. Il signur farrer dil liug ha en siu votum encuretg da far l'Uniun da Pius populara, cun bandischar ils spuentegls e pregiudezis, ch'il cumin pievel pudess haver encunter quella societad e quei intent para d'esser reussius ad el, essend ch'ils presents mo deploravan, che la buna tendenza da quell'uniun seigi buca enconuschenta, aunc biars vegnessien schiglioc a prender viva part da quella. Denton vegn ins cul temps a procurar la caschun, nua quei ludeivel iffer sa semanifestar nunschenadamein. – Alla fin dalla sesiun ei vegniu legiu ora il respectiv directori local, e concludiu da tarmetter ina numerusa deputaziun silla radunonza da **Sursassiala** a **Mustér**.

Gasetta Romontscha nr. 40, 2 d'october

1868

Fiera a **Muster**. ... Ils stiarls vessen pagau bein, mo ei era negins e sinquei ein ils marcadonts da **Tujetsch** e **Medel** serendi giuviars. ...

Gasetta Romontscha nr. 40, 2 d'october

1868

Ferton che las gasettas engiadinèsas rapporta che sin las fieras el **Tirol** ed ella **Valtrina** creschien ils prezis dalla biestga pli e pli, stuein nus relatar il cuntrari dallas fieras en **Surselva**. La fiera da **Trun** dils 10 d'october, ha ei buca muncau marcadonts, mo priu ora tiella cumpra da stiarls levon quels buca morder en, ins po dir ch'il prezi dallas vaccas eri naven dalla fiera da **Mustér** sbassaus per in marenghin. La fiera da **Rueras** a **Tujetsch**, nua ch'igl ei cumpariu dabia biestga ed ualti biala, ein ils prezis puspei scurda per in marenghin. Sin quella moda han in per marcadonts bavarès saviu cumprar si buca car ina roscha vaccas ella **Cadi**.

Gasetta Romontscha nr. 42, 16 d'october

1868

Inspecziun dil **Grischun**. Suenter haver conferiu cul guvern e visitau ils terribels donns da **Haldenstein** ein els 27 serendi a **Mustér**, han da leu anora visitau **Tujetsch** e **Medel** e van ussa anoragiu. L'observada cunscienciusadad e moderaziun da vart dallas suprastonzas en dar en e stimar il donn, levgiescha considerablamein la missiun da quels signurs.

Gasetta Romontscha nr. 44, 30 d'october

1868

Ils donns dall'aua ella **Cadi** ha la cumissiun federala stimau sco suonda: **Medel** 17 000 frs, **Tujetsch** 9000 frs., **Mustér** 21 000, **Sumvitg** cun **Surrein** 115 000 frs., **Trun** e **Zignau** 50 000 frs., **Breil** 6000 frs., total 218 000 frs.

Gasetta Romontscha nr. 45, 6 da november

1868

Tiers jasters

Tier frars Hitz ina ansola gaglia, ureglia dretga giudasum ed in snez davon en, seniastra fess.

Gasetta Romontscha nr. 46, 13 da november

1868

Nuorsas jastras a **Tujetsch**

1) In barbeisch ner cun corns, ureglia dretga giudasum, ina furcletta davos en orasum ina ruosna,

seniastra ina ruosna.

2) Ina nuorsa nera, dretga in mugrin, in snez davon en ed ina ruosna, seniastra in mugrin ed in snez davon en.

3) Ina nuorsa alva, dretga furcletta orasum e furcletta davos en, seniastra il medem.

4) Ina nuorsa alva, dretga furcletta orasum, in snez davon ed ed ina ruosna, seniastra in snez davon en.

5) In barbeisch ner, dretga giudasum, seniastra giudasum ed in snez davos en entatier il tgau.

6) Ina tggisch grischa, ureglia dretga ina furcletta quadra davon ora e sum entraviers enagiu, seniastra dus snezs davon en entatier il tgau.

Ils proprietaris dils sura tiers san ton pli spert retrer quels bonificond las spesas.

Tujetsch, ils 7 da november 1868

Per la suprastonza

Lucas Cavegn

Gasetta Romontscha nr. 46, 13 da november

1868

Sil marcau da **Glion** dils 16 da november ei stau grond biestgam cun roschada marcadonts ed ei era vegniu marcadau dabia. Ils prezis dallas vaccas eran pli aults che da s. Martin a **Mustér**; in marcadont tudestg, che veva fatg si ina roscha vaccas, ha declarau, ch'ellas stettien ad el circa 11 marenghins ina. Il traffic da stiarls era buca schi vivs sco autras ga, mo ei muncava era lur capomarcadont da **Tujetsch** e **Medel**. La piazza da fiera da pors era fullanada, mo quels tiers vevan quellaga pign esit e biars purs ein turnai a casa cun lur purschals.

Gasetta Romontscha nr. 47, 21 da november

1868

Tiers Jasters

A **Tujetsch** 1) tier la suprastonza in barbeisch alv, dretga giudasum ed in snez, seniastra giudasum ed in snez davos en entatier il tgau 2) tier Tumaisch Huonder a **Rueras** ina tggisch alva, ureglia dretga in snez davon en.

Gasetta Romontscha nr. 47, 21 da november

1868

... Las novas scolas per la giuventetgna buc obligada pli da frequentar la scola elementara, per las qualas il davos cussegl grond ha decretau in subsidi cantunal, han ils vischinadis da **Rueras**, **Sedrun**, **Segnas**, **Mustér-S.Gions** e **Surrein** entschiet a menar en.

Gasetta Romontscha nr. 48, 28 da november

1868

Clom da quens

Cadi. Tuts quens da Sep Antoni Brugger a **Rueras** e da sia dunna Margreta ein da dar en a lur ugau Tumaisch Huonder da leu.

Gasetta Romontscha nr. 49, 3 da december

1868

Tiers jasters

Tier la suprastonza a **Tujetsch**: ina caura cotschna gaglia, ureglia dretga ina furcletta davon en, seniastra furcletta davon en ed in snez davon en sper la furcletta, dapli barschau sin in tgiern i G.

Gasetta Romontscha nr. 50, 11 da december

1868

Cloms da quens

Cadi. Statalter Sep Antoni Mucli ei ugau e retschevider da quens per Cresenzia Casparin, nata Curschellas, omisdus da **Tujetsch**.

Gasetta Romontscha nr. 50, 11 da december

